

A Rezidens kér elnézést

A Rezidens huszonnégy-huszonhat év körüli, gyakorta ennél jóval idősebb, dolgozó, diplomás élőlény, foglalkozását tekintve általános orvosdoktor. Hazánkban mintegy kétezer példánya él. Testfelépítése, szükségletei az emberéhez teljesen hasonlóak, és miként az ember, maga is sokéves fejlődés árán nyeri el végső alakját, mely az ő esetében a Szakorvos. Az áhított, magasabb rendű létforma eléréséhez a fejlődő egyed két évet tölt el Rezidens állapotban, majd – két metamorfózis között – újabb három-négy év alatt fejeződik be érése, mely idő alatt Szakorvosjelöltnek nevezik. A Szakorvos legalább huszonkilenc éves, dolgozó, diplomás élőlény...

A majdani Rezidens fejlődésének korábbi szakaszait embergyermekként, majd az emberi társadalom fiatal tagjaként tölti. Szorgalmasan tanul az iskolában, szabadidejét más embergyermekkel és a világ felfedezésével tölti, mígnem egy szép reggelen arra ébred, hogy orvosdoktor szeretne lenni. Ez az elhatározás megváltoztatja az életét. Tudja, hogy álma megvalósításáért már a középiskolai évek alatt keményen kell küzdenie, mert az egyetemen hat-nyolcszorosa a túljelentkezés – bár valamiért évről-évre csökken –, és minden jegy számít. Csak egy cél lebeg előtte: a felvételi. Bármit is mondjanak neki, szentül hiszi, hogy ez lesz a legnagyobb próbatétel, és ha sikerrel teljesíti, már nem érheti baj.

Az ismerősei pedig sok mindent mondanak. Például azzal ijesztgetik, hogy leendő élőhelye, az egészségügy veszélyben van. Leginkább az orvosok mesélnek rémtörténeteket túlszűfolt rendelőről, álomtalan éjszakákról, kimerült nappalokról és szorongató anyagi korlátokról. Most hall először a kiégésről is, mint az igazán lelkiismeretes, mindig figyelmes és türelmes gyógyítók sorsáról, akik egykor a betegek kedvencei voltak, de az évek felőrölték őket, magányos alkoholisták lettek, vagy éppen önkezükkel vetettek véget életüknek. Mások egészen másfajta tapasztalatokról panaszkodnak: embertelen orvosokról, akiket nem lenne szabad betegek közelébe engedni, és bűnös, életüket megpecsételő mulasztásokról, amiket már senkinek sincs hatalmában jóvátenni. Látja, hogy választott hivatásának sokak szemében nincsen becsülete, de ifjonti idealizmusa nem hagyja, hogy eltántorítsák a céljától. Tudja, hogy ő nem lesz *olyan*. Meg aztán bizakodás is van körülötte: „Mire te

végzel, minden megváltozik. Muszáj...” És „láttál már orvost éhen halni?” Nem látott.

Ballagására a doktor nénitől, egyik példaképétől egy Hankiss János-könyvet kap. „Egy orvos töpreng”. Hozzá egy szelíd jó tanácsot, hogy ne akarja most rögtön elolvasni. A könyvben egy cédulán Ibsen-idézet:

*„Gyönyörű, ha valaki
Maga előtt célt lát,
S azt meg is valósítja
Tűzön-vízen át.”*

Felveszik az egyetemre.

A majdani Rezidens neve a következő hat évben Orvostanhallgató. Ha pedig a hat évből véletlenül hét lesz, akkor sem kell feltétlenül szégyenkeznie – a bukáshoz sokszor elég egy apró botlás, egy rosszul időzített levegővétel, egy váratlan esemény, ami eltereli a figyelmet a tanulásról. Tanulni pedig korántsem csak a vizsgaidőszakban létfontosságú. Ha nem akar kihullani, az első két-három évben ünnep az olyan alkalom, amikor nem bújja a tankönyveket késő éjszakáig, az egyetemen kötelező előadásokkal, szemináriumokkal és gyakorlatokkal töltött nap végén. A Középiskolás azt hitte, tudja, mire vállalkozik, de álmában sem gondolta volna, hogy egy év alatt jóval nagyobb anyagot kell majd megtanulnia, mint az érettségire és a felvételig együttvéve. Az elméleti tárgyak idején sokszor végtelenül távolinak tűnik az idő, amikor végre élő emberekre cserélheti a képleteket, és a kórterem ajtaján sétálhat be a boncterem helyett, de tudja, hogy végig kell járnia a magának választott utat, és végül nem marad el a jutalom. Reméli.

A leendő Rezidensnek eközben mindvégig támogatják szülei, a tőlük telhető módon. Ruházzák, etetik, kifizetik a szállás és az utazások költségeit. Valahogy előteremtik azt az évi átlag százezer forintot is, amibe a tankönyvek és a jegyzetek kerülnek, és erre jön még a saját fonendoszkóp, a köpeny meg a műszerek, amikre az egyetemnek nincsen pénze, meg később amúgy is meg kellene venni. Örülnek, ha otthon látják a gyermeküket, de nem tesznek neki szemrehányást, amiért azt a kis időt is a könyvei fölött tölti, és mert harapósan fogadja a félve feltett, aggódó kérdéseket. Együtt izgulnak vele a vizsgák idején, büszkék a sikerekre, és a kudarcokat is kicsit

mindig a sajátjukként élik meg. Nem emlegetik, hogy ők ebben a korban éppen hány éve dolgoztak már, és mennyi pénzt kerestek, mert tudják, hogy a tanulásra költött pénz befektetés, és a gyermeküknek jobb életet remélnék, mint ami maguknak jutott. Az Orvostanhallgató pontosan érzi ezt, és ha képes rá, még keményebben tanul, hogy kiérdemeljen némi ösztöndíjat, és ha már a terheket átvállalni – egyelőre – nem tudja, legalább ne okozzon csalódást.

A „Milyen az orvosi?” típusú kérdésekre az Orvostanhallgató nem szívesen ad túl drámai válaszokat. Tudja, hogy sok más kortársa szerint eleve magasan hordja az orrát, és csak rontana a helyzeten, ha elpanaszolná a szabadidő hiányát vagy a vasszigorral behajtott, csillagászati mennyiségű tanulnivalót, netán elkottyantaná, sokszor mennyire szeretne ő is „normális” egyetemista lenni. Merthogy most nem érzi magát annak. Inkább megpróbál rövid, vicces válasszal kitérni, majd hozzáteszi, hogy máshol sem könnyű. Ami persze így igaz. Az Antiszociális Orvostanhallgató, akinek „rargon aluli” délutánonként más népekkel keveredni az egyetemi kávézóban, egyébként mindig is nyitott, társas lénynek tartotta magát, de ez az egyetemen az első néhány pofon után megváltozott. Amint rájön, hogy a játék nem babra megy, mintha alattomosan elkezdénének bezárulni körülötte az ajtók. Lassan megritkulnak a hétvégi találkozók a régi barátokkal, sorra elhalasztódnak fontos beszélgetések, egy-egy nagyobb egyetemi számonkérésre hivatkozva, és az első év nyarán váratlanul bekopogtat a felismerés, hogy az érettségi óta nem olvasott szépirodalmat. Meg általában, semmiféle irodalmat – a tankönyveket leszámítva. Ha erős megszorításokkal is, de van igazság a mondásban, miszerint mindenkinek arra van ideje, amire akarja. Viszont a jó tanulmányi átlag mellett az értelmiségitől elvárható szellemi épülésre és egyidejűleg gazdag emberi kapcsolatok ápolására való képesség csak a legszerencsésebbek kiváltsága. A többieknek marad a küszködés, és – jobb esetben – a hiányérzet...

Harmad-negyedévre végre eljön a fordulat ideje. Amikor már tényleg úgy tűnik, nem sokáig menne így tovább, oldódik a szorítás, és mintha friss levegőt engednének be az ablakon. Az évi tananyag még ekkor is legalább négy-ötezer oldalra rúg, de ha eddig sikerült elkerülni, most már talán nem kell rettegni a bukástól. Eljön végre a klinikai tárgyak ideje is: a belgyógyászaté, a sebészeté – mindazoké, amik annak idején megjelentek a gimnazista lelki szemei előtt, amikor az orvosi egyetemről

fantáziált. Nincsen több kémiai labor és boncterem, de végre megfogható közelségbe kerül a beteg, és az orvosnövendék először kap lehetőséget, hogy bizalmát elnyerve, kis szakemberként tegye fel kérdéseit, először hallgassa meg értő füllel mellkasát. Az öröm valahogy mégsem teljes. Az Orvostanhallgató megkönnyebbülésébe hívatlan vendég keveredik: a fásultság szele. Nem érti, mi történt vele, hiszen éveken át ezekre a tantárgyakra, ilyen gyakorlatokra vágyott. Irigyen és ferde szemmel figyelte a felsőbb éveseket, akik azt állították, szemészetet vagy sebészetet tanulni sem mindig izgalmas és felemelő. Akkor enyhe megvetést és szánalmat érzett a képtelen gondolatok gazdáira, most mégis hiába próbálja előcsalni magából a kitörő lelkesedést. Kifosztottnak és egy árnyalattal szürkébbnek érzi magát, de természetesen kitartóan tanul tovább – ha követelik. Ha viszont lazul a hurok, nyomban szökésre sarkallják tökélyre fejlesztett ösztönei.

Az Orvostanhallgató jó tanulmányi eredménnyel közelít a diploma felé. Hatodévesen már régen megtalálta a szívéhez legközelebb eső szakterületet, ahol néhány éve tudományos munkát is folytat. Az egyetem mellett némi kultúrára és közéletre is szakítani tud az idejéből. Felnőttnek érzi magát, és ebben bizonyára nem téved nagyot. Felelősséget érez legalább két ember, köztük önmaga iránt, és várakozással tölti el doktorrá avatásának napja. Nem a két betű miatt, ami neve elé kerül, hanem mert ösztől végre a saját lábára állhat. Huszonnégy évesen, tizennyolc év tanulás után, egy kemény munkával kiérdemelt, nemzetközileg megbecsült diploma reményében elérkezettnek látja az időt.

A Majdnem-Rezidens most mégis meg van rémülve. Ezernyi társával együtt olyan híreket kapott, amikkel nem tud mit kezdeni, és komolyan aggódik a Rezidensért, aki ő lesz majd, néhány hónap múlva. Kiderült ugyanis, hogy mindeddig alapvető tévedésben élt, amit most lesütött szemmel vet papírra: Azt találta hinni, hogy az idő, amit egy diplomás orvos egy kórházban, a gyógyító team tagjaként tölt: *munkaidő*. Sőt, súlyos önhittségében egyenesen arra ragadtatta magát, hogy a Rezidens teljes munkaidőben – plusz ügyelet – végzett kórházi ténykedését, a betegek ellátásával egyetemben *munkának* gondolta. De ez mégsem így van. Egy éles szemű vezető, úgy tűnik, nemrégiben felismerte a rendszerben megbúvó anomáliát, és a baklövés anyagi vonzatait látva változásért kiáltott. Egy ilyen kiáltás pedig nem maradhat következmény nélkül: ha igazak a hírek – márpedig kifejezett érdeklődésre

sem cáfolják őket – néhány hétnél tovább nem várta magára a gyökeres változás. A melléfogás elkövetője tehát ezúton kér pironkodva elnézést, de reméli, hogy a hibáiból tanulni sosem késő. Készen áll szélesre tárni elméjét és hamar elsajátítani az új leckét. Lássuk.

Gondoljanak bele, hogy 1998 óta a mai napig, kétéves ténykedése alatt minden Rezidens havonta közel százezer forint fizetést kap kézhez az államtól. Kis egyszerűsítéssel: azt mondták, azért kap, mert dolgozik, és azért az államtól, mert bizonyos értelemben mégiscsak tanul – ennek finanszírozása pedig nem róható a klinikák és az oktatókórházak vállára. Ennek megfelelően a képzéssel kapcsolatos költségeket is az állam téríti meg. Ha a hírek igazak, mostantól, hogy végre tisztán látunk, a fenti alapelv részben érvényét vesztené. A mi Majdnem-Rezidensünkhöz hasonló tévelygők számára is világossá vált ugyanis, hogy ha jobban megnézzük, a fentebb részletezett tevékenység nem más, mint szintiszta oktatás. Betegfelvételestül, vizsgálatostul, kezelésetül, adminisztrációstul. Tanulni pedig – ugye – kiváltság. Betegfelvételestül... Hogy ez a gyakorlatban mit jelent, azt a szorgalmas újságolvasónak aligha kell elmagyarázni: aki tanulni kíván, természetesen fizessen tandíjat! Ám a Rezidensnek még az új helyzetben is irigylésre méltóan jó dolga lenne, hiszen, diákhöz képest szokatlanul méltányos módon, ezentúl is kapna fizetést – csak éppen az állam helyett a kórháztól, ahol dolgozik. Mármost tanul. A fizetés összege pedig nagyjából fedezné is a képzési hozzájárulást. A rosszmájúak biztosan máris azon töprengenek, honnan lesz erre pénze annak a kórháznak, ami néhány hónappal korábban kényszerült megválni néhány több szakvizsgás orvostól, de itt a szándékot kell értékelni, ami pedig vitathatatlanul példás. A többi majd megy magától.

A helyzet viszont ennél valamivel bonyolultabb, ugyanis akad néhány különös kivétel. Ezek az úgynevezett hiányszakmák, amelyeket rövidesen egy hozzáértő bizottság definiál pontosan. Bármilyen érthetetlenül is hangzik, a nagylelkű rendszer az ő esetükben minden anomália fölött szemet huny. Az állam, azon túl, hogy – két éven át – továbbra is maga állná a hiányszakmában elhelyezkedő néhány száz Szerencsés Rezidens fizetését, esetükben még a képzési hozzájárulás kifizetésétől is eltekintene! Mintha nem éppen most ismertük volna fel, mekkora félreértés volt ez a szemlélet. Mintha a kiválasztottak nem pontosan ugyanazt az életet élnék két éven át, mint átlagos társaik. Mintha két év után a kórháznak több pénze lenne, hogy... De az

imént már megegyeztünk, hogy jelen helyzetben hálátlanság lenne az ördögöt festeni a falra.

A Majdnem-Rezidens tehát lehajtja busa fejét, és elgondolkodik, milyen jó és igazságos lesz az ő világa. Aztán a hosszas fejtörés után mégiscsak kikívánczik belőle néhány kérdés, mert minden jó szándéka ellenére kicsit lassú neki a felfogása.

Pontosan mihez is kell majd kezdenie két évig fizetés nélkül? Mármint olyan fizetés nélkül, ami a kezében marad – feltéve, hogy nem tartozik majd a kevesek közé. Eddig legalább ösztöndíja volt, amivel valamelyest hozzá tudott járulni a családi költségvetéshez. És – mi tagadás – előre számolt azzal a pénzzel, miként a szülei is. Azt az üzenetet magától is megértette, hogy családalapításon, lakásvásárláson gondolkodni az ő korában nevetséges ötlet. Halk megjegyzés, hogy ez a mostani Rezidenst sem nagyon fenyegeti.

Ugye, a Jogalkotó azért ír majd egy személyes hangú levelet a Majdnem-Rezidens szüleinek, amelyben tisztelettel megkéri őket, hogy még két évig, vagyis legalább huszonhat éves koráig gondoskodjanak diplomás, dolgozó gyermekükről? Esetleg a nyugdíjukból... A Majdnem-Rezidensnek ugyanis kissé nehezebbre esik előhozakodni ezzel a kéréssel.

Mit tegyen, hogy az emberek megértsék: viszolyog a gondolattól, hogy a betegek adományaiból kelljen megélnie? És hogy elhiggyék: ezekből az adományokból legfeljebb sok múlva jutna neki annyi, amennyi a megélhetéshez elegendő?

Ha pedig így áll a dolog, mit tehet, ha nem tetszik neki a rendszer? Egyáltalán, mi értelme van itthon maradnia, amikor más országokban mesebeli összegeket kínálnak a munkájáért? Habár erre a kérdésre már meg is kapta a hivatalos választ, még hozzá egy *nagyon* bennfentes embertől. A válasz így hangzott: Beszél angolul? Akkor mit keres itthon?

A Talán-Majdnem-Rezidens most már végképp össze van zavarodva. Tizenötmillió forintot költött az állam a képzésére, és most az egészség ki akarja dobni az ablakon? Ha ősszel valamennyi munkába álló Rezidens komolyan venné a bátorítást – sejtethető, hogy nem kevesen hajlanak rá –, az mindösszesen annyi, mint

tizenötmilliárd forint egy év alatt. És ráadásul egy küszöbön álló orvoshiány. Nem is kicsi.

Ha sikerül, ez alighanem a takarékoság reformja lenne.

„*Gyönyörű...*”

Ferencz Ákos
a Magyar Orvostanhallgatók Egyesületének elnöke